פרשת אסון הפאטריה והגירוש של מעפילי אטלנטיק למאוריציוס

מתוך: ויקיפדיה ואתר 'מסע אחר'

היסטוריה_של_מאוריציוס/http://he.wikipedia.org/wiki

מאוריציוס---הנקודה-היהודית/http://www.masa.co.il/article/3780

מאתר ויקיפדיה:

במסגרת מאמצי ההעפלה של יהודים לארץ ישראל בזמן מלחמת העולם השנייה, נרכשו על ידי גורמים פרטיים שלוש ספינות יווניות ישנות (ששימשו במקור להובלת בקר) שנשאו את השמות "אטלנטיק", "פסיפיק" ו"מילוס". הספינות שופצו במשך חודשים רבים במטרה להכשירן לשאת אלפי מעפילים מאירופה אל חופי ארץ ישראל. בסופו של דבר, עלו על שלוש האוניות כ-3,600 פליטים יהודים מגרמניה, צ'כוסלובקיה, אוסטריה ובולגריה. בסוף ספטמבר 1940 הפליגו שלוש האוניות מנמל טולצ'אה שברומניה. ב-1 בנובמבר הגיעה ה"פסיפיק", ושלושה ימים מאוחר יותר הגיעה גם ה"מילוס", אל מפרץ חיפה ושם נעצרו על ידי ספינות בריטיות שידעו מראש על מסען. על מנת להבהיר את מחויבות המנדט הבריטי למאבק בעלייה הבלתי לגאלית החליטו הבריטים להגלות את מעפילי שלוש הספינות למאוריציוס המרוחקת. לצורך כך הועלו ב-4 בנובמבר 1,771 נוסעי ה"פסיפיק" וה"מילוס" על האוניה פאטריה, אוניית נוסעים צרפתית בעלת נפח של 12,000 טון שהוחרמה על ידי הבריטים לאחר כניעת הצרפתים לגרמנים.

בינתיים החלה פעילות מדינית נמרצת שנועדה להניא את הבריטים מתוכניתם לגרש את המעפילים למאוריציוס והפלגת ה"פאטריה" התעכבה. לאחר שכל מאמצי ההנהגה הציונית נכשלו ולאחר שב-24 בנובמבר הגיעה ונעצרה גם האונייה השלישית - ה"אטלנטיק", ש-130 מנוסעיה הועלו גם הם על ה"פאטריה", החליטו ראשי ההגנה לחבל באוניה על מנת לעכב את הגירוש.

בבוקר ה-25 בנובמבר הופעל מטען חבלה קטן באוניה. הדף המטען, שתוכנן ליצור חור קטן בדופן, קרע את כל לוח הפלדה של דופן האונייה. החור הגדול שנפער בספינה גרם לשקיעתה על צידה בתוך כרבע שעה בלבד. 267 איש, מתוכם 216 ממעפילי שלוש הספינות ו-51 אנשי צוות, חיילים ושוטרים בריטיים נספו. הניצולים מהאונייה הועברו למחנה המעצר בעתלית יחד עם שאר מעפילי ה"אטלנטיק".

השלטון הבריטי החליט לאפשר למעפילים שהיו על סיפון הפאטריה להישאר בארץ ישראל וזאת, לאחר שנוכה מספרם ממכסת הסרטיפיקטים שהוקצבה ליישוב היהודי בארץ לאותה שנה. שבועיים אחרי טביעת פאטריה, ב-9 בדצמבר נלקחו 1,600 מעפילי ה"אטלנטיק" (שלא הספיקו לעבור אל הפאטריה) ממחנה המעצר בעתלית וגורשו לאי מאוריציוס[1].

הגולים יושבו במחנות בפור לואי ובבו בַּסֶן (Beau Bassin) ובבתים פרטיים, שם שהו עד סיום מלחמת העולם השנייה, ואז הותר להם לבחור לאן ברצונם לעבור. 81% בחרו בארץ ישראל והגיעו אליה באוגוסט 1945.

[1] על פי אתר יד ושם, מספר המגורשים היה 1,580 – 849 גברים, 635 נשים ו-96 ילדים

מאתר מסע אחר:

המסע מחיפה למאוריציוס נמשך 17 יום. לילי האס, שהיתה אז בת 12, מספרת: "נותר אצלנו טעם טוב מהמסע ההוא לאי. התנאים באונייה היו טובים. היה אוכל בשפע ואפילו בריכת שחייה לילדים. הייתי עם אמי, בלומה רוזנברג. אבי יעקב היה באונייה השנייה, שלא ראינו אותה עד שהגענו למאוריציוס. אני קיבלתי בדרך טיפוס, הסימנים הראשונים היו חום גבוה וחולשה."...

עם הגיעם לאי נדהמו הגולים מנופיו המרהיבים: הרי געש, יערות וחופים נפלאים. אך הם לא יכלו ליהנות מהמחזות היפים. אוטובוסים הובילו את הגולים, שמנו 1,580 נפש - 849 גברים, 635 נשים ו-96 ילדים - מהנמל בפורט לואי לעיירה בו-באסן, בחופו המערבי של האי, אזור זרוע ביצות ונגוע במלריה. הגברים הופרדו מהנשים והילדים והושמו במחנה, שהיה מורכב משני בתי סוהר גדולים אשר שימשו בעבר את מושליו הצרפתיים של האי. מחנה הנשים היה מופרד ממחנה הגברים בחומה שגובהה שישה מטרים, והיה נתון כל הזמן תחת שמירה כבדה. הנשים שוכנו בצריפי פח, עם 25 מיטות בכל צריף. הטיפוס, הקדחת והמלריה הפילו חללים בכל יום .

אך למרות תנאי החיים הקשים, התפתחו במחנות חיי חברה, תרבות ומסחר ענפים. ב-1941 הקימו הגולים ארגון ציוני, קיימו ימי זיכרון, חגגו את החגים היהודיים והחליטו לקיים הרצאות וחוגים בנושאים לאומיים. הם גם יסדו "עיתון בעל פה", שהסתמך על עיתונות שנשלחה מהארץ ("דבר" ו"הארץ") ומדרום אפריקה. בהמשך הוקם בית ספר במחנה והתקיימו בו פעולות של הצופים. הוקם גם תיאטרון שהעלה הצגות, אופרה אחת והפקות מחול. נפתחו יוזמות ומפעלים כלכליים, הוקמו בתי מלאכה זעירים, סנדלריות, חייטות ונגריות, וכמו כן מכבסות ומתפרות ובתי חרושת לייצור ממתקים וריבה. נפתחו מזנונים ואף היו מפעלים שייצאו את תוצרתם לדרום אפריקה. בשנת 1943 נפתחו במחנה גם מוסך גדול ונגריה.

ריטה דויטש, שהיתה נערה כשהגיעה למאוריציוס, מספרת על חייה שם: "אבי נפטר במאוריציוס ב-1943, ממחלת המלריה, והוא בן 50. אני לא יכולה לחשוב שניצלנו, משום שהוא נשאר קבור שם. לכן הייתי חייבת לחזור לביקור באי. הביאו אותנו לאי עם מלריה, בלי כילות. אני עצמי הגעתי חולה בטיפוס, והייתי בבית החולים. אבל אחר כך סידרנו את חיינו למופת. הבאנו את אירופה לאי. אנשים הרי עבדו בסדנאות, והילדים למדו והיו בצופים, והיו לנו חיי תרבות עשירים. יש שמספרים שהכל היה רע וזה לא היה כך. אני הייתי עסוקה מבוקר עד ערב, והיה לי לוח זמנים מלא. למדתי לייצר ארנקים, לגזור ולתפור. למדתי שפות. אחר כך עבדתי בחדר התצוגה שם מכרו תוצרת שלנו לאנשי האי, והרווחתי לא רע. ניצלתי את השנים האלה ככל יכולתי. למדתי צרפתית, אנגלית, מעט רוסית, מתמטיקה. למדתי ציור. היו כאלה שלא עשו כלום, ישבו כל היום בפיג'מות ושיחקו קלפים או ברידג'. הייתי בת 16 כשהגעתי לאי, ועזבתי בגיל 21... אלו היו שנים פוריות ."

את ההודעה על שחרורם קיבלו גולי מאוריציוס בפברואר 1945, ועוד באותו יום חגגו בתהלוכה. אבל היציאה מהאי התמהמהה עוד חצי שנה, תקופה שבה עברו על הגולים שלוש סופות צקלון הרסניות ומגיפת שיתוק ילדים. ביום ההפלגה לארץ ישראל, ב-11 באוגוסט 1945, נפרדו מהגולים תושבי האי - אנגלים, צרפתים, סינים, הודים וקריאולים. סך הכל עזבו את האי 1,310 אנשים, בהם 60 ילדים שנולדו שם, והם השאירו מאחור, בבית העלמין היהודי שחפרו, 128 קברים מטופחים. האונייה שהביאה אותם לנמל חיפה, דרך תעלת סואץ, עגנה לבסוף במקום שבו שקעה במצולות, חמש שנים לפני כן, אוניית הגירוש "פאטריה."